

YOU ARE AT: [Home](#) » [Життя громади](#) » [Наукове товариство ім. Шевченка: діяльність і майбутнє](#)

June 20, 2024 11:57 am

Наукове товариство ім. Шевченка: діяльність і майбутнє

By [УЛЯНА ПЛАВУЩАК ПІДЗАМЕЦЬКА](#) ⌚ 8 Mins Read

SHARE

Діячі НТШ та інша інтелігенція у 1898 році.

ТОРОНТО, Канада. – 13 квітня відбулася 3-тя конференція у рамках відзначення 150-ліття НТШ в Україні та 75-ліття НТШ в Канаді „Наукове товариство ім. Шевченка у світі: діяльність і майбутнє“.

Ця онлайн-подія вперше за багато років зібрала голів та представників Товариства з країн, в яких воно має свої організації. Голова НТШ Канади д-р

Марта Дичок привітала учасників та подякувала Улянці Пасічник, референтці конференцій НТШ Канади та її комітету за організацію конференції.

Модератором була д-р Анна Ференц, перша заступниця голови НТШ Канади. Виступали д-р Лідія Бойчишин (НТШ в Україні); д-р Галина Гринь (НТШ в США); д-р Стефан Дуніковський (НТШ в Європі); д-р Василь Ґрешлик (НТШ в Словаччині) і проф. Марко Павлишин (НТШ в Австралії, надіслав відеозапис).

Д-р Л. Бойчишин пояснила, що у них найбільш дієві секції – медична, математична, хемічна, природознавча, термінологічна, а також секція інформатики та Інститут колекціонерства. НТШ в Україні вважається єдиною українською інтелектуально-науковою установою, вільною від будь-якого ідеологічного тиску. Д-р Л. Бойчишин розповіла про відновлення НТШ в 1992 році на підтримку національного відродження української держави. Осередки знаходяться по всій країні, однак близько 10 з них перестали функціонувати за останній рік. Серед найактивніших – Київ, Тернопіль, Волинь. Головна діяльність – видавнича: з 1990-их років дотепер видано понад 850 фахових книжок. Крім цього, видають різноманітну періодику. Зауважила, що рейтинг їхніх видань постійно зростає. Розповіла про особливу та дуже успішну програму ювілейних святкувань, які відбувалися в змішаному форматі. Видано ювілейну книгу, проведено ювілейну сесію з НАНУ – вперше від часу відновлення НТШ в Україні, зорганізовано виставку, яку відвідало понад 10 тис. осіб, включно з молоддю, проведено круглий стіл на тему „Перша національна наукова бібліотека України – перервана історія“. Зараз, члени НТШ в Україні працюють над 6-им томом „Енциклопедії НТШ“, продовжують нові дослідження (д-р Р. Кушнір, д-р А. Фелонюк), офіційно співпрацюють з НАНУ. Надіються на продовження плідної співпраці з Українським бібліотечним товариством в Торонто.

Д-р Г. Гринь описала історію організації, заснованої в 1940 році, яка діяла від імені України, коли держава перебувала під радянською владою до 1990 року. Навіть з відновленням НТШ в Україні НТШ у США не сповільнило своєї діяльності, а з часу російського вторгнення стало ще активнішим. На сьогодні має 426 членів. Крім головного осередку в Нью-Йорку, активно діють осередки в Дітроїті, Вашингтоні та Філадельфії. Американський контекст відрізняється тим, що багато членів організації живуть за межами великих міських центрів і тому діють індивідуально. Регулярно відбуваються різні доповіді, які транслюються онлайн. НТШ намагається залучати нових молодих науковців. У зв'язку з тим долучається щораз більше членів, які не володіють українською мовою. Технічна та

природознавча секція дуже активні, а також мистецтвознавство і музикологія. Також зростає число членів-україністів, що впливає на подальший розвиток Товариства. Завдяки передбачливості фундаторів, економічна база організації забезпечена. Товариство має будинок у Нью-Йорку з бібліотекою, яка налічує 30 тис. книжок і поважну колекцію періодики (432 фонди). Це ресурси переважно з україністики, зокрема діяспорної. Дублікати матеріалів висилають до бібліотек в Україні. НТШ в США веде свій власний веб-сайт, де бібліотека має свою окрему сторінку. За останні 20 років Товариство видало 38 публікацій. З нагоди 200-ліття Т. Шевченка Товариство видало 2-ий том із серії „Тарас Шевченко в критиці“. Готуються сім книг про Т. Шевченка у спогадах – з них дві вже побачили світ, а дві готуються до друку. Інші важливі видання: зібрані твори П. Куліша у співпраці з видавництвом „Критика“, Інститутом літератури при НАНУ та Інститутом української археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського. Відновлено видання „Записки НТШ“ (наразі видано два томи) в двох мовах. Періодично виходить організаційний бюлетень. Праця продовжується над „Енциклопедією української діаспори“. Разом із Центром демографічних та соціологічних досліджень приготовлено „Атлас українців в США“. Як і в інших країнах, видають стипендії на публікації та дослідження.

Д-р С. Дуніковський з'ясував загальну історію НТШ і наголосив, що Товариство із самого початку та по сьогоднішній день поділяє Шевченкові ідеї та ідеали. Організація діяла і діє, як справжня академія наук. У Франції НТШ було засновано 1950 року у місті Сарсель під проводом проф. Володимира Кубійовича. З проф. Кубійовичем редакція „Енциклопедії українознавства“ перейшла до Сарселю. Кошти друку покривала Німеччина. Робочий штаб енциклопедії оплачувався дотаціями УГКЦ та членами української еміграції. За таких складних обставин, видання двох томів було величезним досягненням. У 1950 році придбано оселю. У тих роках ще діяли Комісія допомоги українським студентам, Інститут заочного навчання УВУ та Східній конгрес УГКЦ. Сьогодні, питання НТШ в Європі складне. Будинок поки що належить до юридичної структури Суспільної служби і його повернення НТШ досі вирішується в суді. Однак, НТШ мусить платити оренду, а будинок є в жалюгідному стані. Не відомо, що буде з бібліотекою та архівами, які зазнали шкоди через пошкоджений дах. Фінансовий стан – непевний, бо приплив пожертв – мінімальний. Щодо наукової сторони – НТШ в Європі не отримало картотеки колишніх членів і не успадкувало контактів з науковим світом, тому доводиться створювати нові зв'язки. Останнім часом наполегливо стараються залучити нових членів, зокрема молодих, та перебудуватися.

Д-р В. Грешлик зазначив, що Товариство справляє своє 30-ліття в Словаччині. З другої половини ХХ століття займається науковою співпрацею. Видання відомого фолклориста та українознавця д-ра Миколи Мушинки, підтримувало НТШ в Сарселі. Після смерти проф. Кубійовича ця співпраця перейшла в Канаду. Зі заснуванням НТШ в Словаччині відновлено також зв'язок з Україною. Завдяки всім цим контактам НТШ могло отримувати закордонну фінансову підтримку. Однак, ситуація на даний момент ненайкраща, бо підтримки зі сторони держави не існує. Тому доводиться членам НТШ бути разом членами Асоціації українців Словаччини та інших установ. Все ж таки відбуваються щорічні наукові конференції. Також беруть участь в інших наукових заходах в Європі та Україні. Основний напрям роботи – етнологія. Видавництво уможлиблюється завдяки громадській підтримці та добровільній праці членів. В останні роки діяльність дещо зменшилася, бо члени – переважно пенсійного віку. Однак, завжди надіються на поповнення рядів новими молодшими науковцями. На сьогодні – 21 член, з яких більшість займається україністикою, та один фізик.

Проф. М. Павлишин з'ясував історію української еміграції до Австралії, розповів про фундаментальну роботу Євгена-Юлія Пеленського, українського бібліографа, літературознавця, видавця, педагога, видатного пластуна, дійсного члена НТШ, засновника Товариства в Сідней, Австралія, в 1950 році. Він був головою НТШ в Австралії у 1950-1956 роках. М. Павлишин розповів про інших визначних членів, зокрема Дмитра Нитченка-Чуба. НТШ в Австралії тісно і тривало співпрацює з іншими українськими організаціями Австралії, зокрема у видавничій сфері. Окремі осередки були засновані в Аделаїді у 1965 році і в Канберрі у 1971 році. У 1980-их роках Товариство розширило свої зв'язки з іншими науковими установами, особливо з університетами. А в 1990-их роках розвинуло свою співпрацю з НТШ та іншими науковими установами в Україні, особливо з НАНУ. Останніми роками НТШ в Австралії провело п'ять конференцій з історії українознавства. Серед найбільших заходів можна назвати конференції „Україна у контексті іншого“ (Університет ім. Монаша, Мельбурн, 2003) та „Право, політика, культура й історія в незалежній Україні“ (Аделаїдський університет, 2009). Члени займалися зборами коштів на підтримку видання „Енциклопедії українознавства“, працювали над „Енциклопедією української діаспори“ (першим було видано 4-ий том 1995 року про діаспору з Австралії, Азії та Африки). У 1990 році створено Асоціацію українців Австралії (пізніше включено і Нову Зеландію), до якої увійшли п'ять членів НТШ. На сьогоднішній день НТШ в Австралії зорганізувало 80 доповідей, між ними особливо успішну онлайн-конференцію в Мельбурнському університеті в 2022 році, ще перед війною в Україні. НТШ в

Австралії зосереджує свою увагу на україністиці та на підвищенні обізнаності про цю сферу досліджень.

Серед важливих питань, порушених під час дискусії, були такі:

Чи існує дублювання в роботі НТШ і НАНУ?

Вияснено, що це дві різні інституції – НТШ виконує громадську популяризаційно-просвітницьку функцію, а НАНУ – дослідницьку. Важливість НТШ ще полягає в тому, що Товариство мережує українських вчених, щоб Україна їх не втратила. Сьогодні НТШ вступає в нову ланку діяльності: розвиток українського генофонду. Крім цього, видання НТШ мають унікальну вартість (наприклад, „Записки НТШ“). Останніми роками в Україні ряди НТШ поповнюють молоді педагоги через вимоги атестації, що збагачує та урізноманітнює членство. До речі, НТШ – єдина установа в Україні, яка пропонує таке середовище. Натомість, НАНУ є місцем професійної праці яке, останнім часом, зазнало значного скорочення персоналу та зниження платень. Тим часом, НТШ, яке базується на скромних членських внесках та пожертвах (а під час війни, майже без доходів), зберігається і наполегливо продовжує свою роботу без державної допомоги.

Яка роль НТШ у протидії історичним російським наративам?

Було зазначено, що важко визначити успіхи української сторони, хоча докази є по всіх комунікаційних каналах. Дуже допомагають авторитетні видання про українську історію англійською та іншими мовами і держава докладає зусиль у цьому напрямку. У зв'язку з тим зауважено, що в науці мають існувати санкції супроти російських вчених – наука не є поза політикою. Приклад цього, коли українські аспіранти утримуються подавати свої матеріали на конференції, де в журі є російські науковці. Не всі світові видання співпрацюють з Україною, бо, мовляв, наука існує виключно заради науки. Це наставлення часто зустрічається в європейських колах та міжнародних наукових асоціаціях. НТШ робить все можливе для підтримки інформаційно-просвітницького фронту.

Запис з цієї події, як і з попередніх сесій НТШ Канади, можна знайти на YouTube каналі: <https://www.youtube.com/@theshevchenkoscientificsoc94>. Наступні ювілейні сесії НТШ в Канаді відбудуться восени 2024 року.